

Prameň, ktorý mám k dispozícii, vyšiel pod názvom Sväté písmo Starého i Nového zákona (Rím 1995) a má 2 624 husto vysádzaných strán na žltkastom papieri, ktorý je tenký vzhľadom na hrúbku knihy. A predsa má tento zväzok chrbát široký takmer osem centimetrov. Takéto knihy sa čítajú celý život. Takéto knihy sa nečítajú ako romány. A predsa to chcem skúsiť. Prečítať Bibliu od A po Z. Od prvej strany po poslednú. Kontinuálne. Dúfam, že tak zachytím niečo, čo sa pri fragmentárnom čítaní vytráca.

Bez vysvetliviek

Na začiatku chcem zdôrazniť, že pre mňa je Biblia svätou Knihou, v ktorej Boh rozpráva Boha prostredníctvom ľudí. Hoci sám je Slovom, definitívnym a nekonečne presným, spoľahol sa na nepresnú krásu ľudského vyjadrovania. Čítať túto Knihu aj ako veľkolepé literárne dielo, ak chcete, arciromán, metaepos, aký nemá v ľudskom čase obdobu, sa mi preto nevidí opovážlivé či rúhavé. Hoci moje vydanie Biblie je plné cenných vysvetliviek, rozhodol som sa zaobísť sa bez nich a spoľahnúť sa na silu Príbehu, ktorý sa predom mnou odvíja. Svätopisci, ktorí napísali Písmo sväté, užívajú obrazný jazyk plný slovných hieroglyfov a ornamentiky, jazyk nasýtený symbolmi a šiframi. Intelektuálna rovina splýva s emocionálnou, metafyzické prestupuje fyzické a fyzikálne. Prvé, čo som pri tomto kontinuálnom čítaní dokázal pomenovať, bol pocit celistvosti, zavŕšenosti, komplexnosti a komplementarity. Slovná látka utkaná zo státisícov detailov, ktorých švy sa dajú priam fyzicky nahmatať, je neporušená a súdržná. Písalo ju niekoľko autorov vzdialených od seba geograficky i časovo, a predsa z nej vane jeden Duch. Ešte aj zdanlivo si odporujúce výroky do seba zapadajú a navzájom sa dopĺňajú.

Dielo siedmich dní

Už o prvých vetách knihy Genesis by sa dala napísať rozsiahla rozprava: „Na počiatku stvoril Boh nebo a zem. Zem však bola pustá a prázdna, tma bola nad priepasťou a duch Boží sa vznášal nad vodami.“ Boh vystupuje zo svojej večnej bezčasovosti a „stvoruje“ (neviem to povedať inak, veď stvoriť nie je tvoriť ani vytvárať) nielen vesmír, svet vyjadrený dvojicou nebo a zem, ale aj čas, keďže sa to odohralo na počiatku. Tým stvoril rozprávanie, a teda aj literatúru,

ktorá je produktom času. Nebo a zem vyjadruje nielen dualitu, na ktorú sa nám odteraz bude rozpadáť i do ktorej sa bude scelovať naša existencia, ale zároveň je obrazom dokonalosti. Spojka „však“ naznačuje, akoby Stvoriteľ našiel vo svojom dokonalom diele niečo, čo ho nenapĺňalo uspokojením. Pustota, prázdnota, tma, priepasti... A tak sa podujíma na dielo, ktoré mu zabralo sedem dní. Všimnime si, ako stvoruje svet: zakaždým je to aktom povedania. Bud' svetlo! Bud' obloha! Boh nepracuje, nekonštruje, nekoná. Všetko sa udieva slovom. Boh stvoril tento svet rozprávaním. Bol prvým Autorom, Spisovateľom, Rozprávačom. V tomto stvoriteľskom akte uskutočňuje ešte niečo, čo si neskôr výraznejšie všimneme pri Adamovi. Dáva mená. „A Boh nazval súš zemou a zhromaždište vôd nazval morom.“ Pravda, ešte prv musel nazvať niečo bezmenné súšou a niečo tekuté zhromaždiskom vôd. Hovorím stále obrazným jazykom o niečom, čo sa vlastne slovami ani vyjadriť nedá. Aj autor týchto strohých, a predsa takých veľkolepých kusov textu, stál pred takmer nevysloviteľnou úlohou: obrazným spôsobom nedokonale ľudskej reči naznačiť absolútne stvoriteľského dielo Božieho tvorcu.

Mužena

Stvorenie človeka, hoci je vykreslené iba v niekoľkých riadkoch, je rovnako dramatické, veľkolepé, slávnostné a uchvacujúce: „Vtedy Pán, Boh, utvoril z hliny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“ Kým Eva ešte nemala svoje meno, Adam o nej hovorí ako o mužene. Slovenčina je v tomto geniálna, pretože slovo muž sa končí rovnakou hláskou, akou sa začína slovo žena. Mužena, teda skvostný novotvar, ktorý sa potom už nikdy a nikde v slovenskej spisbe neopakuje, je žena vytvorená z muža, kráčajúca k oddeleniu od neho, ale hľadajúca svoju komplementárnosť v zväzku s ním: „Toto je teraz kosť z mojich kostí / a mäso z môjho mäsa; / preto sa bude volať mužena, / lebo je vzatá z muža. / Preto muž opustí svojho otca / i svoju matku / a prilipne k svojej manželke / a budú jedným telom.“

Adam sa v tomto hymnuse na lásku (ešte o nej nevie, iba ju tuší) stáva prvým ľudským vizionárom. Nemohol vedieť, že on sám bude otcom ľudského potomstva, nepoznal v Eve matku svojich budúcich potomstiev. Pozná iba jediného Otca, toho božského, ktorý mu dal život, a preto slová o opustení otca mužom možno pokladať aj za smutné predvídanie toho, čo sa stane po prvotnom hriechu. Lenže vo vydaní, ktoré mám ja, Adam hovorí v úvodzovkách iba do polovice tohto hymnusu. Druhá polovica, hoci je v dikcii veľbásne, je už bez úvodzoviek. Kto to teda hovorí? Boh? Rozprávač?

Príbuzní na začiatku

Veľkolepá je aj pasáž o ľudskom pokračovaní Adamovho rodu. Ivan Laučík nazval jednu svoju svietivú knižku básní krásnym názvom: Sme príbuzní na začiatku. Táto metafora môže odkazovať k našim otcom a praotcom, ktorí boli synmi a prasynmi iných otcov a praotcov – až by sme sa dostali k synom Adama a Evy: Setovi, Enosovi, Kainanovi, Malaleelovi, Jaredovi... Adamova smrť sa líči fascinujúco, jednou vetou: „A všetkých dní Adamovho života bolo deväťstotridsať rokov a potom zomrel.“ Starostlivý, priam kronikársky výpočet rokov, ktorých sa dožili prví ľudia, pôsobí veľmi vieryhodne: „Po Noemovom narodení žil Lamech ešte päťstodeväťdesiatpäť rokov a narodili sa mu synovia a dcéry. Všetkých Lamechových dní bolo sedemstosedemdesiatsedem rokov a potom zomrel.“ Ale je v tom aj mohutná básnická obrazotvornosť, ktorou rozprávač narába s časom a časmi, ktoré sú pre nás i od nás nepredstaviteľne ďaleko, a predsa na dosah. Sme predsa príbuzní na začiatku.

Rozídenie ľudstva

Moje čítanie pokračuje, už sa nedá zastaviť ani interpretáciou prečítaného, pretože všetko je také fascinujúce, že každé vysvetľovanie by bolo spomaľovaním rýchlosti čítania. Pod prúdením zrodení a smrtí, neposlušnosti i nasledovania Boha cítiť vanutie večnosti, ktorá otáča stránky tejto Knihy. Všetko je nekončiace sa, a predsa konečné, všetko je nespočítateľné, a predsa zrátané do posledného zrnka piesku, do posledného písmenka... Pod slovami cítiť jediný Text, napísaný Božou rukou, čítaný i zasypávaný našimi zrakmi. „Vtedy bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová.“ Boh pre neposlušnosť a pýchu Adamových prasynov vystupuje zo svojej roly Kreátora a Konštruktéra a hovorí: „Hľa, sú jedným národom, všetci majú jeden jazyk; toto je začiatok ich činov a veru neodstúpia od ničoho z toho, čo si zaumienili urobiť. Poďme, zostúpme a pomôžme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého.“ Je v tom vyjadrený veľký Boží hnev, ale spomedzi rozhorčených slov presvitá akási úcta Boha k ľuďom, rešpektovanie ich slobodnej vôle a cit pre ich vážnosť a dôstojnosť. Je to láskavý zápas, ktorý začína Boh s ľuďmi, nie preto, aby ich porazil či zlomil. Boh vychádza do tohto zápasenia s láskou, ktorá bude zaiste aj na konci čias ako jeho najvyššia spravodlivosť.

Ale to sa ocitáme obrazne na konci, v Zjavení apoštola Jána, v takej populárnej Apokalypse, najkrajšom a najsilnejšom texte, aký kedy vytvorila ľudská obrazotvornosť a vizionárstvo. Pri tomto mojom čítaní Biblie som sa pristihol, že ma takmer nezaujímajú, kto je ich autorom. Dokonca nepociťujem potrebu čítať texty, ktoré sa do Biblie nedostali a ktoré sa tak stali vítaným artiklom na trhu so senzáciami.

Cítim, že táto Kniha bola napísaná aj pre mňa. Beriem ju osobne, a tak som si hádam mohol dovoliť aj osobné interpretácie. Teším sa na čítanie, ktoré určite nebude trvať týždne ani mesiace. Možno o tom ešte niekedy podám správu a možno ju uložím k mlčaniu tých, ktorí boli Bibliou uchvátení už predo mnou.

Daniel Hevier

Zdroj: tyzden.sk